

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Директори Донишкадаи технология ва
менечменти инноватсионӣ дар шаҳри
Қўлоб,
н.и.т., дотсент Шоев А.Н.

2022c.

ХУЛОСАИ

Донишкадаи технология ва менечменти инноватсионӣ

дар шаҳри Қўлоб

Диссертатсия дар мавзӯи «Ташаккул ва рушди бозори неруи барқ дар давлатҳои Осиёи Марказӣ» дар кафедраи иқтисодиёт ва сайёҳии факултети иқтисодиёт ва технологияҳои иттилоотии Донишкадаи технология ва менечменти инноватсионӣ дар шаҳри Қўлоб ба анҷом расонида шуд.

Дар радифи ичрои диссертатсия Асоев Баҳодур Ҳайридинович унвончӯи Донишкадаи технология ва менечменти инноватсионӣ дар шаҳри Қўлоб ба шумор мерафт.

Имтиҳонҳои номзадиро аз фанни таърих ва фалсафаи илм дар таърихи 17.03.2018 бо баҳои 4 «хуб» ва аз фанни забони хориҷӣ (англисӣ) дар таърихи 03.03.2012 бо баҳои 4 «хуб» супоридааст.

Роҳбари илмӣ декани факултети иқтисод ва идораи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор Исайнов Ҳисайн Раҳимовиҷ мебошад.

Дар натиҷаи муҳокимаи диссертатсия дар мавзӯи «Ташаккул ва рушди бозори неруи барқ дар давлатҳои Осиёи Марказӣ» чунин хулосаҳо бароварда шуд.

1. **Баҳодиҳии ичрои диссертатсия.** Диссертатсияи Асоев Баҳодур Ҳайридинович дар мавзӯи «Ташаккул ва рушди бозори неруи барқ дар давлатҳои Осиёи Марказӣ» ба яке аз масъалаҳои муҳим ва муосири иқтисодиёти энергетика баҳшида шуда, бо забони илмӣ иншо гардидааст ва таҳқиқоти анҷомёфта ба ҳисоб меравад, мақсад ва вазифаҳои диссертатсия ичро гардида, пешниҳод ва хулосаҳо асоснок гардидаанд.

2. Иштироки шахсии унвончӯ дар гирифтани натиҷаҳое, ки дар диссертатсия пешниҳод кардааст. Ҳамаи марҳилаҳо ҷиҳати иҷрои нақшай корҳои илмӣ: аз ҷумла интихоб ва таҳияи мавзӯъ, асосноккунӣ ва мубрамияти он, мақсади гузошташуда ва иҷрои вазифаҳои он бо иштироки бевоситаи муаллиф гузаронида шудааст. Ҳамчунин, таҳияҳои илмии диссертант дар раванди омӯзиш дар Донишкадаи технология ва менечменти инноватсионӣ дар шаҳри Кӯлоб, ҳангоми омӯзиши фанҳои таълимии «Электроэнергетика», «Истифодаи системаҳои энергетикӣ» ва «Иқтисодиёт ва идора дар электроэнергетика» истифода бурда шуданд.

3. Дараҷаи асоснокии таҳқиқоти анҷомдодашуда.

Асоснокӣ ва дараҷаи саҳехии таҳқиқоти диссертационӣ дар он зоҳир меёбад, ки муаллиф назарияҳо, хулосаю ақидаҳои дар тадқиқотҳои илмии бунёдӣ ва амалии олимони ватаний ва ҳориҷӣ ифодаёфттаро дар доираи баррасии масъалаҳои омӯзишии асосҳои назариявию методии ташаккул ва рушди бозори неруи барқро истифода намуда, инчунин таҳлил ва арзёбии вазъи бозори неруи барқ дар давлатҳои минтақаи мазкур ва самтҳову роҳҳои ташаккул ва рушди бозори неруи барқ дар давлатҳои Осиёи Марказиро бо такя ба корҳои илмии олимону муҳаққиқони ин соҳа баррасӣ ва мавриди таҳқиқ қарор додааст.

Дар раванди иҷроиши кори диссертационӣ усулҳои зерини таҳқиқот истифода бурда шудаанд: мағҳумию мантиқӣ, монографӣ, ҳисобию конструктивӣ, иҷтимоӣ, иқтисодию оморӣ.

Навғонии илмии таҳқиқот аз омӯзиши ҷанбаҳои назариявӣ, усулий ва таҷрибавӣ оид ба ташаккул ва рушди бозори неруи барқ дар давлатҳои Осиёи Марказӣ иборат аст. Дар кори диссертационӣ натиҷаҳои зерини назариявӣ ва амалӣ ба даст оварда шуданд, ки навоварии илмии таҳқиқот ва предмети химоя ба шумор мераванд:

- ҷанбаҳои назариявию методии ташаккул ва рушди бозори неруи барқи минтақавӣ мавриди омӯзиш қарор дода шуда, муайян карда шудааст, ки бозори неруи барқ дар давлатҳои Осиёи Марказӣ яке аз навъҳои маъмули бозори минтақавӣ буда, ташаккул ва рушди он аз муносибатҳои ҳамгироии давлатҳои ин минтақа вобаста мебошад ва дар ҳолати рушд кардани он

мушкилоти бо неруи барқ таъмин гардидани иқтисодиёт ва иҷтимоиёти давлатҳои минтақа метавонад ҳалли мусбати худро пайдо кунад;

- хусусиятҳо, принсипҳо ва омилҳои ба бозори неруи барқ дар давлатҳои Осиёи Марказӣ таъсирбахш ошкор ва равишҳои методии арзёбии фаъолияти бозори мазкур бо такя ба омӯзиши назарияҳо ва методҳои илмӣ коркард шуданд, ки онҳо метавонад ба ташаккулу рушди бозори минтақавии неруи барқ мусоидат намояд;

- вазъ ва тамоюли бозори неруи барқ дар давлатҳои Осиёи Марказӣ дар умум ва Ҷумҳурии Тоҷикистон дар алоҳидагӣ бо назардошти захираҳои истих-роҷӣ ва гидроэнергетикӣ таҳлилу баррасӣ гардида, муайян карда шудааст, ки тамоюлҳои рушд ва самаранокии фаъолияти бозори неруи барқ дар давлатҳои минтақа аз ҳолат ва рушди муназзами соҳаи энергетика ва ҷалби сармоягузорӣ вобастагӣ дошта, тағйирёбии афзоиши истеҳсол, истеъмол, содирот ва вори-доти неруи барқ дар минтақаи Осиёи Марказӣ муайян карда шудааст;

- самтҳо ва роҳҳои ташаккулу рушди бозори неруи барқ дар давлатҳои Осиёи Марказӣ муайян гардида, пешниҳодотҳои илман асоснокшуда оиди рушди равандҳои интегратсионӣ дар бозори неруи барқи давлатҳои Осиёи Марказӣ - ҳамчун самти муҳимтарин ва афзалиятноки ҳамкориҳои тарафайн коркард ва пешниҳод гардидааст;

- таҷрибаи ҷаҳонии рушди бозорҳои неруи барқи минтақавӣ баррасӣ гардида, дастовардҳои пешқадами бозорҳои неруи барқи минтақавии Амрикои Ҷанубӣ, Амрикои Марказӣ, Осиёи Ҷанубу Шарқӣ (минтақаи Меконги Бузург), ИМА (бозори PJM) ва Аврупо (бозори Nord Pool ва бозори ягона) омӯхта шуда тавсияҳои илман асоснокшуда, оиди истифодаи онҳо дар миқёси давлатҳои минтақаи Осиёи Марказӣ пешниҳод гардидааст;

- дурнамои аз ҷиҳати назариявию амалӣ асоснокшудаи рушди бозори неруи барқ дар давлатҳои Осиёи Марказӣ дар базаи омӯзиши таҷрибаи ҷаҳонии рушди бозорҳои неруи барқи минтақавӣ таҳия шудааст, ки он имкон медиҳад иқтидорҳои мавҷудаи минтақавӣ дар асоси истифодаи сенарияҳои дурнамои рушди бозори неруи барқи номбурда мавриди таҳқиқ қарор дода шаванд.

4. Алоқамандии мазмуни диссертатсия бо ихтисоси интихобшуда.

Диссертатсияи Асоев Б.Х. дар мавзӯи «Ташаккул ва рушди бозори неруи барқ дар давлатҳои Осиёи Марказӣ», барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.04 – Иқтисодиёти соҳавӣ (08.00.04.01 - Иқтисодиёти саноат ва энергетика) пешниҳод гардидааст.

Навоварӣ ва натиҷаҳои таҳқиқот ба ихтисоси интихобшуда. Навоварӣ ва натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ ба бандҳои зерини Шиносномаи ихтисосҳои КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи ихтисоси 08.00.04 – Иқтисодиёти соҳавӣ (08.00.04.01 - Иқтисодиёти саноат ва энергетика) мутобиқат мекунад: 1. Асосҳои назариявию методологии таҳлили мушкилоти рушди саноатӣ, коркарди усулҳо, механизмҳо ва фишангҳои татбиқи сиёсати иқтисодии давлат дар соҳаҳои саноат ва энергетика. Ташкил ва идоракуни фаъолияти хочагидорӣ дар соҳаҳои саноат ва энергетика. 2. Масъалаҳои назариявӣ ва методологии арзёбӣ ва баландбардории самаранокии фаъолияти хочагидорӣ дар соҳаҳои саноат ва энергетика. 5. Ташаккул ва амалкарди бозорҳои маҳсулоти саноатӣ ва энергетика. Нархгузорӣ дар саноат ва энергетика. Сиёсати тарифӣ дар соҳаҳои маҷмааи сӯзишворио энергетикӣ. 29. Асосҳои назариявӣ ва амалии ташаккул ва инкишофи истеҳсолоти саноатии воридотивазкунанда ва ба содирот нигаронидашуда. 30. Мушкилоти ташаккулёбӣ ва рушди инфрасоҳтори соҳаҳои саноат ва энергетика. Таъминоти инфрасоҳтории рушди инноватсионии саноат ва энергетика.

Таъйиди диссертатсия ва иттилоот оид ба истифодаи натиҷаҳои он.

Муҳтавои асосии назариявӣ ва амалии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар шакли маърӯза ва мақолаҳо дар конференсияҳову семинарҳои илмӣ ва илмию амалии аҳамияти байналмилалӣ ва ҷумҳуриявидошта дар шаҳрҳои Душанбе, Қўлоб, Боҳтар (Ҷумҳурии Тоҷикистон), Нур-Султон (Ҷумҳурии Қазоқистон), Москва, Рязан, Комсомоли Лаби Амур (Федератсияи Россия), Самарқанд (Ҷумҳурии Ӯзбекистон) дар давраи солҳои 2015-2021 пешниҳод ва баррасӣ шудаанд.

Интишори натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар 17 кори илмии муаллиф, аз он ҷумла дар 5 мақолаи дар маҷалла ва нашрияҳои тақризшавандай

КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба чоп расидаанд. Ҳачми умумии маводи чопшудаи илмӣ аз рӯйи мавзӯи диссертатсия 4,6 ҷ.ч.-ро ташкил медиҳад.

ФЕҲРИСТИ ИНТИШОРОТИ ИЛМИИ ДОВТАЛАБИ ДАРЁФТИ ДАРАЧАИ ИЛМӢ ОИД БА МАВЗӮИ ДИССЕРТАЦИЯ

А) Интишорот дар маҷаллаҳои тақризшаванда, ки аз ҷониби Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсия шудааст:

[1-М]. Асоев Б.Х. Манбаи энергетикии бозори электроэнергетикии давлатҳои Осиёи Марказӣ // Паёми ДМТ. Бахши илмҳои иҷтимоӣ – иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ – Душанбе, 2017. - №2/8. – С.90-93.

[2-М]. Асоев Б.Х. Заминаҳои ташкилӣ-хуқуқии таъмини рушди бозори электроэнергетика дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва роҳҳои такмили он. // Паёми ДМТ. Бахши илмҳои иҷтимоӣ – иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ – Душанбе, 2019. - №5. Қисми 1. – С.172-176.

[3-М]. Асоев Б.Х. Асосҳои илмии ташаккули муносибатҳои бозорӣ дар соҳаи электроэнергетикии давлатҳои Осиёи Марказӣ. // Паёми ДМТ. Бахши илмҳои иҷтимоӣ – иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ – Душанбе, 2020. - №9. – С.239-243.

[4-М]. Исайнов Х.Р., Асоев Б.Х. Инновационная модернизация на рынке электроэнергетики стран Центрально-азиатского региона // Вестник ТНУ. Серия социально-экономических и общественных наук – Душанбе, 2021.№2. – С.13-20.

[5-М]. Асоев Б.Х. Развитие интеграционных процессов на рынке электроэнергетики стран Центральной Азии // Экономика и предпринимательство. - 2021. - № 1. - С. 228-231.

Б) Интишорот дар дигар маҷаллаҳои илмӣ:

[6-М]. Асоев Б.Х. Объективные предпосылки формирования энергетического рынка в Центральной Азии / Материалы международной научно-практической конференции «Роль интеграции науки, инновации и технологий в экономическом развитии стран», (Куляб, 27-29 мая 2016 г.). – Душанбе, 2016. - С.286-289.

[7-М]. Асоев Б.Х. Экономическая сущность развития малой гидроэнергетики в обеспечении энергетической независимости Таджикистана

/ Материалы международной научно-практической конференции «Роль интеграции науки, инновации и технологии в экономическом развитии стран», (Куляб, 27-29 мая 2016 г.). – Душанбе, 2016. -С.289-292.

[8-М]. Асоев Б.Х. Фароҳам овардани фазои сармоягузорӣ ба соҳаи гидроэнергетики кишвар / Маводи конференсияи илмию назариявӣ ва амалии ҷумҳуриявӣ бахшида ба 20 солагии Ваҳдати миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва эълон гардидан соли 2017 – соли ҷавонон дар мавзӯи «Рушди илм, инноватсия ва технологияҳо – асоси таъмини гузариш аз минтақаҳои аграрӣ-саноатӣ ба саноатӣ-аграрӣ» ва дар доираи конференсия З-юмин форуми илмии байналмилалии «Ҷавонон – нерӯи зеҳни рушди кишвар», (Қӯлоб, 29-30 майи соли 2017). –С.109-111.

[9-М]. Асоев Б.Х. Основные предпосылки формирования рыночных отношений в электроэнергетике Центрально-азиатских республик / Материалы республиканской научно-теоретической и практической конференции, посвящённой 20-летию национального единства и 2017 год – годом молодёжи на тему «Развитие науки, инновации и технологий – основа перехода с аграрно-промышленных к промышленно-аграрным регионам» и З-ем – международном научном молодёжном форуме «Молодёжь – интеллектуальным потенциал развития страны», (Куляб, 29-30 мая 2017 г.). – С.111-113.

[10-М]. Асоев Б.Х. Интеграционные процессы в Центральной Азии в области гидроэнергетики / Материалы международной научно-практической конференции на тему «Подготовка конкурентоспособных специалистов в контексте интеграции системы образования Таджикистана и России», (Куляб, 21-23 июня 2018 г.). –С.437-440.

[11-М]. Асоев Б.Х. Истифодаи самараноки захираҳои обӣ-энергетикӣ дар вилояти Ҳатлон / Маводи конференсияи илмию амалии байналмилали дар мавзӯи «Тайёр намудани мутахассисони рақобатпазир тавассути ҳамгирии системаи таълимотии Тоҷикистону Россия», (Қӯлоб, 21-23 июня соли 2018). – С.441-443.

[12-М]. Асоев Б.Х. Заминаҳои асосии ташаккули бозори электроэнергетика дар Осиёи Марказӣ дар давраи муосир / Маводи конференсияи ҷумҳуриявии амалӣ-назариявӣ ва амалӣ дар мавзӯи «Заминаҳои

гузариш аз шакли аграпар-саноатӣ ба саноатӣ-аграрии рушди минтаҳаҳои Тоҷикистон», (Қӯлоб, 26-27 октябри соли 2018). –С.255-258.

[13-М]. Асоев Б.Х. Мушкилотҳои бозори электроэнергетика дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва роҳҳои ҳалли онҳо / Конференсияи IV-уми байналмилалии илмию амалӣ «Муаммоҳои рушди босуботи иқтисодию иҷтимоӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ: ҷанбаҳои миллӣ ва минтақавӣ» (Душанбе, 27-28 ноябрини соли 2018). –С.41-45.

[14-М]. Асоев Б.Х. Нақши лоиҳаи CASA-1000 дар рушди бозори энергетикии давлатҳои Осиёи Марказӣ / Маводи конфронси илмӣ-амалии ҷумҳурияйӣ дар мавзӯи «Мукаммалгардонии фаъолияти молиявӣ-қарзӣ ва низоми андозбандӣ: назария, методология ва ҷанбаҳои амалӣ» мувофиқ ба Паёми Асосгузори сулҳу Ваҳдати миллӣ-Пешвои муаззами миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, (Душанбе, 13 апрели соли 2019). –С.350-354.

[15-М]. Асоев Б.Х. Предпосылки к интеграции рынка электроэнергетики стран Центральной Азии и факторы, влияющие на развитие этого рынка / Материалы XVIII Международной научно-технической конференции, (Рязань, 17–19 апреля 2019 г.). – С.355-358.

[16-М]. Асоев Б.Х. Асосҳои илмии таъмини захираҳои обӣ-энергетикӣ дар давлатҳои Осиёи Марказӣ / Маҷмӯи маводи онлайн видеоконференсияи илмию амалӣ дар мавзӯи «Нақши муассисаҳои таҳсилоти олии қасбӣ дар таъмини рушди устувори минтақа дар ҳошияни саноатикунонии босуръати кишвар», (Қӯлоб, 13 ноября соли 2020). –С.328-330.

[17-М]. Асоев Б.Х. Таҷрибаи бозори электроэнергетикаи Америкаи Марказӣ ва имконоти истифодаи он дар давлатҳои Осиёи Марказӣ / Маводи конференсияи илмӣ-амалии байналмилалӣ дар мавзӯи «Истифодаи самараноки захираҳои обӣ ва нақши он дар рушди соҳаҳои ҳочагии ҳалқи давлатҳо» ба даҳсолаи байналмилалии амал «Об барои рушди устувор, солҳои 2018-2028», (Қӯлоб, 27 декабря соли 2021). – С.103-108

Дар маҷлис иштирок доштанд 24 нафар аз онҳо бо ҳуқуқи овоздиҳӣ 24 нафар. Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор» - 24 нафар «муқобил» - нест, «бетараф»-нест, суратмаҷлиси №10, аз 05.05.2022 с.

Хулосай мазкур дар маҷлиси муштараки кафедраи иқтисодиёт ва сайёҳӣ, кафедраи менечменти инноватсионӣ ва инвеститсионӣ ва кафедраи шабакаҳои барқӣ ва физикаи умумии Донишкадаи технология ва менечменти инноватсионӣ дар шаҳри Кӯлоб аз 05 майи соли 2022, бо суратмаҷлиси №10 қабул гардидааст.

Раисикунанда:

н.и.и., дотсенти кафедраи
иқтисодиёт ва сайёҳии ДТМИК

Исмоилзода С.Б.

Котиби илмӣ:

муаллими калони кафедраи
иқтисодиёт ва сайёҳии ДТМИК

Абдурашидова У.Ч.

«Имзои Исмоилзода С.Б. ва
Абдурашидова У.Ч.-ро тасдиқ мекунам»

Сардори шуъбаи кадрҳо ва
коргузории ДТМИК

«7 » 05 2022c.

Шокиров Қ.Б.